

Don Bosco
Vorming & Animatie

Nieuwsbrief permanente vorming september - oktober 2016

Don Bosco zegt

Laat nooit na elke morgen de meditatie te doen en in de loop van de dag een bezoek aan het Heilig Sacrament te brengen.

Don Bosco in zijn vertrouwelijke raadgevingen aan de directeurs
MBN X p. 806

In het vizier

Voor u gelezen

'Vluchten hoeft niet meer'

Fons Ceustermans las het boek van Joost Devriesere en Jessica Dobbelaere, *Vluchten hoeft niet meer*, over het actuele thema van de vluchtelingenproblematiek in Europa. Zijn impressie vind je [verder](#) in deze nieuwsbrief.

'Uit liefde voor de Islam'

Jos Claes was nieuwsgierig en las het boek van Paolo Dall'Oglio, *Uit liefde voor de islam*, genomineerd als religieus boek 2016. Zijn lezing en tips om je op weg te zetten naar een beginnende dialoog vind je [hier](#).

Barmhartig zoals de Vader. De vele gezichten van barmhartigheid. Enkele impressies...

Marc Vanhoutte nam voorbij zomer deel aan een studie- en bezinningsdriedaagse over barmhartigheid. Hij deelt [hier](#) enkele van zijn impressies.

Als woorden het leven heiligen

Na het succes van de verhalenbundel 'Godzijdank een menselijk verhaal' verschijnt in december 2016 '[Als woorden het leven heiligen](#)'. Piet Stienaers maakte een selectie van zijn teksten over het ontstaan en doorgeven van woorden en geloof. Hilda Vandersmissen maakte kunstwerken bij zijn teksten.

Nieuwsbrief permanente vorming, een jaar later

Vorig jaar startten we met de nieuwsbrief permanente vorming. Wij willen graag weten wat jij tot nu toe van deze nieuwsbrief vindt. [Geef hier jouw feedback](#).

Agendavullers

Op [deze pagina](#) vind je allerhande activiteiten met een vormend of bezinnend karakter. Neem alvast je agenda en check volgende suggesties:

- Regionale animatiedagen 2016-2017
- Werelddag van verzet tegen armoede op maandag 17 oktober 2016
- 'Damiaan inspireert ... op de weg van Barmhartigheid', donderdag 13 oktober 2016 (Leuven)
- 'Verbonden met je innerlijke diepte, de levende God', Erik Galle, vrijdag 14 oktober 2016 (Torhout)
- Liturgisch Congres op 14 en 15 november 2016 (Blankenberge)
- Studiedag Doodgewoon? Zaterdag 24 november 2016 (Leuven)
- 'Het habijt weer uit de kast', vrijdag 16 december 2016 (Leuven)
- Studiedag 'Opnieuw van Don Bosco vertrekken' met Wim Collin, zaterdag 11 februari 2017 (Oud-Heverlee)

Adriaans boekenkast

De herfstperiode is een ideale periode om je te verdiepen in een boek. Adriaan De Cooman geeft je [enkele suggesties](#):

- Gerard LOHFINK *Hernieuwde kennismaking met het Onzevader* Licap. Gerhard LOHFINK, *Het Onzevader opnieuw uitgelegd*, Halewijn 2016.
- Charles VERGEER, *Wie was Paulus wel? Op zoek naar zijn teksten*, Uitgeverij DAMON Budel.
- Joop SMIT, *Het verhaal van Johannes. Sleutelfiguren uit zijn evangelie*, Uitgeverij Abdij van Berne, Heeswijk.
- Egbert ROOZE en Paul DE WITTE, *De Messias en de macht van Rome. Commentaar op het evangelie naar Johannes*, Uitgeverij Skandalon, Nederland, Halewijn.
- Lieuwe VAN KAMPEN, *Jezus volgens Johannes. Meelezen met de evangelist*, Uitgeverij Royal Jongbloed, Heerenveen (NL).
- Martin STEEGEN en Paul KEVERS (red.), *Tot geloof komen. Bijbelse perspectieven op geloofsgroei*, Verslagboek Vlaamse Didachè-studiedagen Bijbel 2015, VBS, Leuven.
- *Met een naam en een gezicht. Dynamiek van het bijbels Godsgeloof*, CCV in het Bisdom Gent, Halewijn.
- Bénédicte LEMMELIJN, *Mijn geloof als bijbelwetenschapper. Een broos en eerlijk antwoord*, Halewijn.
- Piet RAES, *Christelijk leraarschap. Lesgeven en leren christelijk oriënteren*, Pelckmans.

Een blik op het web

Het internet staat vol met boeiende artikels, filmpjes, fora, databanken, etc. We helpen je graag enkele bomen door het bos te zien.

- Ouder worden als spirituele weg, een audio-retraite voor ouderen om de diepere dimensie van het bestaan levend te houden en vruchtbaar te maken. Zeven afleveringen over de verschillende aspecten van ouder worden, zowel de vreugdevolle als de moeilijke aspecten. [Klik hier om in alle rust na te denken en te bidden.](#)

- Neem ook eens een kijkje op '[Ik wil... online mijn geloof verdiepen](#)'. Daar vind je 25 niet te missen katholieke en christelijke websites en apps.
- Het jaar van barmhartigheid loopt stilaan op zijn einde. Voor wie graag nog even stilstaat bij het thema of wil terugblikken op het afgelopen jaar kan terecht bij [pastorale zorg](#) of op [kerknet](#).
- 'Zeven keer jezelf overstijgen', de zeven geestelijke werken van barmhartigheid en hun betekenis in onze huidige cultuur. Klik op een werk van barmhartigheid en ontdek enkele korte fragmenten uit de interviews van Erik Galle. Wie meer wil weten over het magazine vindt het [hier](#).
 - [De twijfelenden raad geven](#)
 - [De bedroefden troosten](#)
 - [De zondaars vermanen](#)
 - [Lastige mensen geduldig verdragen](#)
 - [Bidden voor levenden en overledenen](#)
 - [Onwetenden onderrichten](#)
 - [Beledigingen vergeven](#)
- Een antwoord op de 10 meest gestelde vragen (FAQ's) bij de beslissing van de bisschoppen om de leerplannen rooms-katholieke godsdienst te herzien en een overzicht van de belangrijkste artikels die in de media verschenen zijn, [vind je hier](#).
- Surf zeker nog eens naar [MagaZijn](#) voor een boeiend interview met Lieven Boeve. Met het paswoord 'Welkom 2016' kan je je gratis registreren.
- Alle bijdragen van de sprekers op het Forum Salesiano in Benediktbeuern over 'religie in het preventief systeem van Don Bosco'. (Aldo Girauda, Roger Burggraeve, Rosangelo Siboldi, Angelika Gabriel, Martin Lechner, Michal Kaplanek, Michal Vojtás Carlo Loots en Colette Schaumont) kan je in het [Italiaans](#) of het [Engels](#) raadplegen, al naargelang wat beschikbaar is.

*Met de huidige crisis,
is dit de enige ark
die ik kon maken*

Noah

**Gen. 6,14: Maak een ark van
cipressenhout**

In het vizier

Voor u gelezen

'Vluchten hoeft niet meer'

Dit boek over het actuele thema van de vluchtelingenproblematiek van West-Europa, is het werk van twee journalisten: Joost Devriesere, werkzaam bij Knack (én oud-leerling van Don Bosco Kortrijk!) en Jessica Dobbelaere. Vanuit hun concreet engagement naar vluchtelingen, hebben ze een rijke ervaring opgedaan met betrekking tot deze problematiek in Vlaanderen. Het is dus geen theoretisch boek, geen verre beschouwingen over hoe het zou kunnen en moeten. Op wereldniveau of over de grenzen heen. Neen.

Ze beschrijven hun eigen levensechte ervaringen met enkele vluchtelingen in de regio Kortrijk.

Zo is elk hoofdstukje een enig verhaal, zoals dat van een Syrisch gezin, dat hulpeloos aankwam en uiteindelijk dankzij de dagelijkse steun van velen, een veilige thuis vond.

Of een heel andere benadering: het verhaal van een Vlaams koppel dat 'buddy' wordt voor een vluchtelingengezin. Niet altijd even rimpelloos maar volgehouden en geslaagd.

Zo kan je verschillende ervaringen lezen van 'good practices' of hoe het kán als men de handen in elkaar slaat en samen één voor één de noden aanpakt.

Zo is het een hartverwarmend boek geworden over het zogenaamde 'buddy-project' in Kortrijk. Toch gaan de auteurs de moeilijkheden niet uit de weg of worden ze onder de legendarische mat geveegd. Ze beschrijven de moeilijkheden, de hinderpalen op de weg.

Maar toch blijft de gedachte, die de titel van het boek wordt, overeind: vluchten hoeft niet meer! Als vele mensen, vanuit een echte sociale beweging aan de slag gaan, lukt het wel. Een duidelijke boodschap van dit lezenswaardig boek.

Joost DEVRIESERE en Jessica DOBBELAERE, *Vluchten hoeft niet meer*, Uitgeverij Houtekiet-Antwerpen, 2016, 264 pag.

'Uit liefde voor de Islam'

Paolo Dall'Oglio, *Uit liefde voor de islam. In het voetspoor van de in Syrië vermiste jezuïet*. Halewijn/Adveniat, Antwerpen 2016, 189 blz.

'Het boek is genomineerd in de categorie 'religieus boek' waarin de evangelische boodschap centraal staat vanuit een christelijk perspectief, toegankelijk geschreven voor een breed publiek. Zijn visie op de theologie, op de islam en de interreligieuze dialoog heeft me erg geboeid, ook al moest ik soms bepaalde bladzijden tweemaal lezen om hem te begrijpen. Hieronder vind je de belangrijkste reflecties die mij troffen. Ik kocht dit boek uit een zekere nieuwsgierigheid...' Jos Claes

Ik was nieuwsgierig...

De aanwezigheid van vele moslimjongeren in ons jeugdhuis, de jaarlijkse Ramadan, het Suikerfeest, het Offerfeest, de vraag naar 'hallal', de vraag van enkele jongeren om even te mogen bidden in onze rustige spreekkamer, hun afwijzen van alcoholische dranken, de aanwezigheid en de drukte rond een naburige moskee op vrijdagmiddag, gesprekken en discussie over de dialoogschool ... deden bij mij vragen rijzen. Maar ook de maatschappelijke ontwikkelingen in onze Europese samenleving en het laetdunkend en volks denken over de islam daagden mij uit dit boek te lezen. Ik was nieuwsgierig. Ik ontdekte veel... In de volgende bladzijden wil ik u de voornaamste reflecties en het theologisch denken van pater Paolo hoofdstuk per hoofdstuk voorstellen.

Het boek even situeren

De auteur van dit boek is een bekende en nu vermiste Italiaanse jezuïet die reeds in zijn noviciaat ervan droomde om zijn roeping en leven te geven voor het heil van de moslims. Daarom leerde hij Arabisch in Libanon, studeerde hij te Jeruzalem en Damascus. Hij werd priester gewijd volgens de Syrische ritus. Nadat hij het verlaten klooster Deir Mar Moussa ontdekte in de Syrische woestijn groeit er daar na een lange zoektocht een monastieke gemeenschap van mannen en vrouwen. Ze werd goedgekeurd door het Vaticaan en neemt de naam aan *al-Khalil*, vriend van God, de Bijbelse en Koranische titel voor Abraham. Het wordt een centrum waar christenen en moslims elkaar vinden en willen bouwen aan een islamitisch-christelijke harmonie. "Uit liefde voor de islam" schrijft pater Paolo zijn reflecties over de interreligieuze dialoog neer. Her en der geeft hij conferenties. In 2009 kreeg hij een eredoctoraat aan de KU Leuven. Wanneer de Syrische burgeroorlog uitbreekt tracht hij te bemiddelen tussen de verschillende partijen. Tijdens een van deze bemiddelingspogingen in juli 2013 'verdwijnt' hij. Leeft hij nog? Sommige mensen menen dat hij in handen is van IS.

Dit boek is de Nederlandse vertaling van *Amoureux de l'Islam, croyant en Jésus*. Het brengt het denken en de ervaringen van pater Paolo. Eglantine Gabaix-Hialé, een Franse journaliste die twee jaar in de gemeenschap van Mar Moussa verbleef, zorgde samen met hem voor de uitgave. De vertaling gebeurde door Marc Colpaert en Barbara Mertens, met de steun van pater Benoît Standaert. Barbara Mertens verbleef ook een tijdlang in het klooster Mar Moussa. De Nederlandse vertaling wordt ingeleid door zijn medebroeder Jacques Haers en bevat een voorwoord van Barbara Mertens.

De inleiding

In de inleiding vertelt Eglantine Gabaix-Hialé de geschiedenis van het oude *Deir Mar Moussa*, het Arabisch voor klooster van de Heilige Mozes. Volgens archeologen zou dit dateren uit het midden van de zesde eeuw. De huidige kerk met de verschillende lagen fresco's werd gebouwd in 450 van de Hidjra (1058 n. Chr). Na jaren van verlatenheid beginnen onder impuls van pater Paolo in 1984 jonge Syriërs en Europese vrijwilligers de restauratie. Er groeit daar een gemengde, oecumenische gemeenschap, die zich richt op de islamitische-christelijke dialoog.

De auteur van het voorwoord beschrijft dan verder het dagelijks leven van de gemeenschap, de gesprekken, de handenarbeid, de projecten, de bibliotheek, de bezoekers, het gebed op het tapijt en kussens, de eucharistie in het Arabisch waarin God Allah genoemd wordt. Zo gebeurde het vroeger ook in de kerken van het Oosten. Het klooster draagt de Abrahamitische gastvrijheid hoog in haar vaandel. Pelgrims en toeristen, zoekers naar God en athëisten, moslims en Arabische en westerse christenen ontmoeten elkaar op dit kruis- en rustpunt.

Ten slotte beschrijft ze kort het denken van pater Paolo als toegepaste theologie die vorm krijgt in het klooster waar culturen en religies elkaar kruisen. Zijn gedachtegoed is getekend door solidariteit met een moslimgemeenschap die lijdt en doet lijden; door *communio* met een religie die niet ophoudt de universele aspiraties van het christendom in vraag te stellen; door empathie voor de moslimgemeenschap als zijn tweede vaderland en familie.

Hoofdstuk 1: Het klooster van Mar Moussa, een werk van dialoog

De betekenis en de zending van het klooster van Deir Mar Moussa in Syrië, een land met een overwegende moslimbevolking (75% Soennieten, 10% Sjiïeten) en een minderheid van bijna 10% christenen, lezen we in het eerst hoofdstuk. De monniken en monialen van het klooster van de heilige Mozes staan in een oude traditie. Vanaf de 7de eeuw kennen de kloosters en monniken een bijzondere waardering binnen de islam en de Koran. Zij worden erkend als een ideaal christendom. Dit positieve beeld is dan ook een krachtig steunpunt voor meer islamitisch-christelijke harmonie met het oog op het Koninkrijk Gods.

De levenswijze van de monniken sluit solidair aan bij deze van eenvoudige mensen. Het is een teken van de voorkeur van Jezus en van een Kerk voor de armen. Zo sluit men er ook aan bij de oosterse manier van leven. Het is de levenswijze van de moslims en christenen die al eeuwen in deze regio zo leven. Meteen stelt men zich ook kritisch op ten aanzien van de westerse globalisering.

De gemeenschapstaal is het Arabisch. Dit bevordert de dialoog. Jaren was deze taal ook de religieuze taal voor christenen en moslims. Pas later, vanaf de 14de eeuw, groeit er een splitsing in een islamitische religieuze taal en een christelijke Arabische taal. Dankzij de Oosterse christenen is er vandaag een Arabische taal die de mysteries van het christelijk geloof goed kan uitdrukken met woorden uit de islamitische religieuze taal. Zij vertaalden ook de Griekse en Syrische pre-islamitische cultuur. Het was immers hun cultuur en geschiedenis. Voor de kennis van de religieuze islamitische cultuur is de studie van het Arabisch uiterst belangrijk. Zo groeien er kansen tot wederzijds begrip, verrijking en dialoog met het oog op harmonie. Maar tegelijk blijft de aandacht voor de oosterse christelijke tradities en de gevoeligheden van de lokale christenen prioritair.

Naast de taal is de gastvrijheid en solidariteit naar en met de moslims wezenlijk in Deir Dar Moussa. Gastvrijheid heeft voor pater Paolo een theologische waarde in deze Arabische cultuur met haar islamitische-christelijke ziel. Het 'samen leven' is op dit ogenblik belangrijker dan elke dogmatische reflectie. Dit wordt door de monniken op diverse wijzen beleefd, als verbondenheid met de *Oumma*, de moslimgemeenschap, via gebed, eucharistie en beden, vanuit Christus universele liefde. Prioritair daarin blijft het behoren tot de katholieke Kerk en gericht zijn op het geloof in Jezus Christus. Echter, zonder blind te zijn voor tegenstellingen of tekortkomingen, zijn de moslims zijn onze familie. Daarnaast wordt de verbondenheid met de lokale christengemeenschappen niet verbroken. Zo leeft er hier een goed islamitisch-christelijk nabuurschap.

Er is dus inculturatie van de monastieke gemeenschap, maar niet onmiddellijk of absoluut. 'De tijd van het Oosten is lang...' (p. 29) en die van de inculturatie ook. Het vraagt geduld en onderscheidingsvermogen. "Getuigen van liefdadigheid is belangrijker en efficiënter dan het tonen van een groot cultureel aanpassingsvermogen." (p. 29).

Hoofdstuk 2: Mijn relatie tot de islam

In het eerste hoofdstuk leerden we context van pater Paolo kennen. In het tweede hoofdstuk bepaalt hij zijn uitgangspunt: als 'een dubbel toebehoren'.

In 1978 had de jonge jezuïet op doortocht in Syrië in de moskee van Bosra (Syrië) een unieke spirituele ervaring. Hij vertelt wat hij toen voelde: "De schoonheid, de universaliteit, de zachtheid, de waarheid van het islamitische gebed ontsluitte zich voor mij in al zijn kracht! Ik was daar met deze boeren en tegelijkertijd was ik in alle moskeeën van de wereld. Moslims zeggen dat in gebed zijn betekent dat men zich in de handen van de Barmhartige weet, zoals God in de Bijbel met zijn twee handen de klei boetseert om de mens te maken." (p. 33). Het was een mysterieuze ervaring. Hij vergelijkt deze met een gelijkaardige gebedservaring die hij kende als kind. Toen was het zijn vader die met hem bad op een berg in de Abruzzes (Italië) en zijn hart opende voor de wonderen van de Scheppende God. Nu wist hij het: hij was al jaren moslim, en was nu bij de moslims niet om van religie te veranderen, maar om te delen in hun lof aan God. Hij was een "râheb", een monnik, die als geroepene Christus wil volgen en toebehoren.

Zijn 'dubbel toebehoren' wil dus geenszins zijn christelijk geloof verbergen. Zijn moslim toebehoren, wil zeggen dat hij zich "op cultureel, linguïstisch en symbolisch vlak intens thuis voelt in de moslimwereld." (p. 33) Hij durft dan ook te schrijven: "Ik verlang me toe te wijden aan de islam en op de eerste plaats Mohammed te beminnen – moge de vrede van God over hem en over zijn *Oumma* zijn." (p. 33) En onmiddellijk daarna zegt hij dat dit dubbel toebehoren gebaseerd is op zijn relatie met Christus en de Kerkgemeenschap. "Ik ben moslim omwille van de liefde van Jezus voor moslims en de islam. Moslim volgens de Geest en niet volgens de letter, want de letter doodt en de geest geeft leven." (2 Kor 3,6). Zoals Jezus en de apostelen al de religie van hun bijbel in de vrijheid van de Geest niet fundamentalistisch geïnterpreteerd hebben, zo wil pater Paolo, geleid door diezelfde Geest van Christus, de islamitische wet, de Koran, de profetie lezen, reflecteren, en in al zijn dimensies beoordelen.

Omdat Jezus een joodse herinterpretatie van zijn eigen joodse traditie bracht, heeft Jezus zelf een beweging op gang gebracht nl. de dynamiek van herinterpretatie. Die Geest van Jezus zorgde er voor dat de christelijke kerk zich in andere religieuze culturen kon vestigen zonder

er door opgeslorpt te worden, maar integendeel de wereld kon veranderen. Christen zijn is dan toebehoren tot een beweging die vanuit de naastenliefde van Jezus de ganse wereld kan ontmoeten. Jezus had die vrijheid van herinterpretatie vanuit zijn relatie tot God de Vader en beweging in de Geest. Vanuit de diepte van zijn doopselgeloof en de sacramenten wordt de christen leerling van Jezus en leeft hij ook in die gezindheid.

“Het is in de Kerk, in de gemeenschap die leeft van de beweging van Jezus, dat ik naar de islam ga, met nieuwsgierigheid en aandacht voor het werk van Gods Geest in de *Oumma*, de moslimgemeenschap.” (p. 36). Uiteindelijk zal dit leiden tot een harmonie van meervoudige toekomstvisies, namelijk deze van andere religies, met het oog op komend Koninkrijk van God. Deze toekomst is het werk van God en van de goede wil van de mens die respectvol en met waardering andere religies tegemoet treedt.

Maar een moslim kan geen christen zijn (bv. te communie gaan tijdens de mis) en een christen kan geen moslim zijn (bv. gehoorzamen aan de *Shahâda*, het islamitisch geloof, en de Mohammedaanse openbaring). “Zijn dan bruggen onmogelijk?”, vraagt de auteur zich af.

De Kerk en de islam behoren beiden tot de familie van Abraham, maar ze hebben te veel dogma's en symbolische elementen die ze enerzijds gemeen hebben en anderzijds anders interpreteren. Denken we maar aan de Heilige Drievuldigheid, de Incarnatie en alles wat met het Kruis te maken heeft. In die zin zijn ze elkaars concurrenten. En toch verlangen beide gemeenschappen naar een uiteindelijke eenheid, het eschaton. Het geloof, de hoop en de naastenliefde, en de bezieling van de Geest sporen ons aan om opnieuw te interpreteren. Waarom zouden we geen sporen willen vinden van het werk van Gods Geest in de islamitische religieuze ervaring? Dit moet dan wel gebeuren met het nodige respect want de islam wil zich niet laten absorberen.

Pater Paolo wil zeker niet dat zijn dubbel toebehoren leidt tot relativisme of tot een vorm van syncretisme. Hij schrijft: “Voor de leerling van Jezus is de mogelijkheid tot een dubbel toebehoren steeds geworteld in zijn eenheid met Christus binnen de Kerk, het eerste en laatste mysterie van het leven. Het gaat voor hem om een op geloofsvlak toebehoren aan de Kerk, ten dienste van het Absolute, en dankzij de naastenliefde van Christus, naast een afgeleid en ondergeschikt apostolisch toebehoren aan hen tot wie men werd gezonden.” (p. 39.) Zeker wil hij het geloof van de Kerk niet oppoetsen of verfraaien met islamitische culturele gewoontes.

In het kader van de heilsgeschiedenis en op de weg van de mensheid naar God kan de islam verschillende functies bekleden. Zo kan zij een bekering, een hervorming en verdieping van het eigen mysterie in de Kerk meebrengen.

De islam is de laatste grote religie en met de Koran hebben wij het laatste grote heilige geschrift. Wij wachten of verwachten geen andere grote religie of profeet meer. In die zin is de islam de vervulling van de openbaring. Zij is geloof en natuurlijke openbaring. Zoals de Bijbel biedt de Koran een meditatie op de rationele activiteit van de mens. “Als de mens verenigd is met God, dan denkt God in hem en wordt de menselijke gedachte een openbaring. De islam brengt de mens voor de Schepper en een relatie komt tot stand. Voor de moslim is God de andere in de oorspronkelijk en fundamentele relatie. Abraham, Gods vriend, blijft het islamitisch model van de relatie met God. God neemt het initiatief en biedt

zijn Verbond aan. Islamitisch gezien gaat deze alliantie, dit 'Verbond' de eeuwigheid vooraf. Het verbond bestaat sinds God zich aan de mensheid als bondgenoot aanbood." (p. 42).

De islam is ook uitdaging. Wie de geschiedenis kent, weet dat de christenen de islam als een vreselijke uitdaging zien. Ze veroverde het hele Middellandse Zeegebied van het Arabisch schiereiland tot Spanje en verder. De droom van de oosterse christenen om het islamitisch rijk te kerstenen mislukte. En door beide gemeenschappen is er in de loop van de geschiedenis geweld gebruikt, soms en tot op vandaag met extreme uitwassen van zelfmoordaanslagen. Fundamentalisten in de drie religies zien het einde der tijden dichterbij komen in een eindstrijd. De rechtvaardigen zullen overwinnen: dankzij de islamitische Mahdi (de verwachte Rechtgeleide), de joodse Messias (de aangekondigde Gezalfde) en de zegenvierende Christus. En toch is er ook een gemeenschappelijke verwachting, een eschatologisch einde. Alle drie verwachten het einde dat verschillende en toch gelijke elementen kent: een einde na een reeks catastrofes, het geduld van de rechtvaardigen, de komst van een Übermensch, het oordeel en de laatste voltooiing. Zou dit geen "voorwerp van dialoog kunnen zijn, taal van gedeelde hoop?" (p. 45). Het is de eschatologische uitdaging.

In het slot van dit tweede hoofdstuk bevestigt Dall'Oglio nogmaals zijn toebehoren tot de katholieke Kerk. Hij wil dit ook zeggen naar de islam in de zin van een deelnemen aan de vernieuwing van de islam die haar wortels heeft in de authenticiteit van de profeet Mohammed en zijn eerste volgelingen. Die vernieuwing krijgt gestalte in het zoeken naar authenticiteit en naar rechtvaardigheid ten aanzien van hedendaagse achtergestelde moslims.

Hoofdstuk 3: Een Kerk van de islam?

Het lijkt wellicht vanzelfsprekend dat achter deze titel een vraagteken te lezen. Pater Paolo wil een naam vinden voor 'een gemeenschap die alle volgelingen van Jezus verzamelt die in een moslimcontext wonen'. (p. 53). In feite bestaat deze lokale Kerk reeds o.a. in de Arabische Turkse en Perzische wereld. Zij beleven het sacrament van de 'goede nabuurschap'. Reeds veertien eeuwen leven moslims en christenen er samen. Ondanks eigen cultische wetten beleven ze echte gastvrijheid en tafelgenootschap. Vandaag is echter op vele plaatsen deze goede nabuurschap in crisis omwille van culturele en theologische redenen. Dall'Oglio onderscheidt vier groepen Arabische christenen die leven in een moslimcontext en goede banden hebben met de moslimcultuur gaande van de Arabische religieuze cultuur en taal tot christenen die in een moslimcontext leven en gezonden zijn.

Zijn er ook christelijke moslims? Je zou kunnen zeggen dat alle moslims Jezus als de Messias erkennen, maar dan zonder zijn dood en verrijzenis. Ja, er zijn moslims die er voor kiezen christen te zijn en te geloven in Jezus, zonder dat zij hun cultureel en religieus moslim-zijn opgeven. Maar zeker kunnen alle moslims niet tot de Kerk behoren. Dit hangt af van het 'onthalen van de Kerk', de herinterpretatie van islamitische en christelijke dogmatische elementen, van de gewetensvrijheid en de verdraagzaamheid in het moslimmilieu.

Aansluitend hierbij bespreekt de auteur de moeilijkheden van directe evangelisatie in een moslimwereld en van het syncretisme. De Kerk staat open voor dialoog en wantrouwt het syncretisme. Dit werd ten aanzien van de islam duidelijk verwoord op de synode 2008 over het Woord van God. In plaats van religieus syncretisme opteert de auteur voor een synthetisch denken gedreven door de Geest van God. De tocht naar elkaar mag een weg zijn vanuit een houding complementaire harmonie, niet een afwijzen van elkaar, maar een groeien naar dialogale identiteiten. Zo verlangt pater Paolo een nieuw profetisme, die de interreligieuze

dialogo vanuit Gods Geest oproept, die muren afbreekt, vanuit de idee van de toekomst. Dit is een lang dynamisch proces dat ook binnen de islam stil aanwezig is. Intussen zijn er stevige muren die de moslimgemeenschap beschermen tegen een vroegtijdige assimilatie en de Kerk beschermt tegen haar imperialistische neiging. Hij opteert voor een dialoog van nederigen. Uiteindelijk zal "alle harmonie van het werk van God in alle tradities in het zonlicht van de laatste dag komen." (p. 72).

Hoofdstuk 4: De Abrahamitische relatie.

In dit hoofdstuk wil de auteur de plaats van Abraham, de vriend van God, voorstellen en duiden hoe een goed begrip van deze vriend van God christenen kan helpen beter de islam te verstaan. De joods-christelijke Abraham heeft niet dezelfde betekenis als deze van de islam. Mohammed kwam op een bepaald moment van de geschiedenis en in een bepaalde ruimte in contact met de Bijbelse gegevens. Het is belangrijk de oprechtheid van de profetische roeping van Mohammed en deze van de moslims te erkennen.

In de Koran zijn heel wat verzen te vinden die wijzen naar het verbond tussen God en mens. Dit verbond gaat terug op het oerpact tussen God en Adam en loopt verder in Abraham, Ismaël, Mozes, de profeten, Jezus en Mohammed. Alles gebeurt in dit oerpact, de val en het heil, en alle profeten kondigen dit aan. God redt de mens door de gave van het geloof te hernieuwen.

Abraham is de modelgelovige bij uitstek en via Ismaël is hij de aartsvader van de Arabieren. Abraham, Isaak en Ismaël zijn de geschiedenis van de Vrienden van God. Deze geschiedenis mag niet volgens de historische-kritische methode gelezen worden, maar als een geloofsgeschiedenis van de islam.

Hoofdstuk 5: De voorwaarden voor inculturatie

Inculturatie wordt volgens de auteur duidelijk beleefd in de Syrisch katholieke monnikengemeenschap van Mar Moussa. Het is geen naïef syncretisme, noch een opgeslorpt worden door de moslim-context of een bekering van moslims. Maar alles steunt en vindt zijn kracht in het gebed. De gemeenschap is toegewijd aan de liefde van Jezus voor de islam. De jezuïeten-missionarissen in het China van de 17de eeuw zijn pater Paolo voorgegaan, maar ook andere confraters zoals in de Reducties van Paraguay, en dichterbij ons Charles de Foucauld en Vincent Lebbe. Hij beschrijft enkele sterke recente voorbeelden van integratie in een moslimomgeving. Verder staat hij stil bij de vraag van moslims naar het sacrament van het doopsel of de vraag naar het delen in de communie door moslims in het klooster van Mar Moussa. Hij schrijft: "In zekere zin is de eucharistie al universeel. Maar de Kerk mag zichzelf niet bedriegen, noch zijn gasten misleiden." De weg naar bekering is een lange, lange weg. De Kerk en de christelijke samenlevingen erkennen de 'gewetensvrijheid', maar de christenen kunnen dit vandaag niet opleggen aan de moslimgemeenschap. Via vriendschap, gastvrijheid, dienstbaarheid en nederigheid van de christengemeenschap kan er harmonie groeien en kan de moslimwereld van binnenuit geleidelijk open staan voor 'gewetensvrijheid'. Moslims die discreet gedoopt zijn en in Jezus geloven kunnen een geduldig zuurdesem zijn en transparantie brengen in de *Oumma* die wacht op de wederkomst van *Issa* (Jezus). Hij zal opnieuw rechtvaardigheid en vrede stichten in de wereld, zoals een moslim gelooft. De auteur droomt: "Als de moslim die gelooft in de Christus-Kerk moslim wil blijven, moet hij de genade vragen van het vermogen om Koranische gegevens op een manier te herinterpreteren die, zelfs

vrijmoedig, geharmoniseerd kan worden met het christelijk onderricht. Zo kan er een ware harmonie ontstaan in zijn hart. Het zou een van mijn dromen zijn te kunnen vertellen over deze liefdevolle versie van de Koran, voor de leerlingen van Jezus die haar zouden willen proberen. Dan zal komen, inshâ'Allâh." (p. 98). Ten slotte spreekt pater Paolo in dit hoofdstuk over het interreligieuze gebed: 'Kunnen christenen en moslims samen de naam van God, Allah, aanroepen?' Hij is voorzichtig, wil niemand misleiden of choqueren en onderscheidt drie niveaus van gemeenschappelijke gebed: aanroepingen en lof tot God bij een maaltijd of conferentie; publiekelijk christelijk of islamitisch liturgisch gebed; en het gebed, gestuwd door de heilige Geest bij een interpersoonlijke en interreligieuze ontmoeting en waarvan de heilige Johannes Paulus II zei: "Elk oprecht gebed wordt opgewekt door de heilige Geest die op een mysterieuze wijze aanwezig is in het hart van elke mens." (p. 100).

Hoofdstuk 6: De profetie van Mohammed

In dit lange en moeilijke kernhoofdstuk behandelt de auteur verschillende theologische vragen: "Is Mohammed een profeet en kan een christen hem zo ook erkennen?" "Wat doen we met de historische kritiek en welke rol speelt hier de hermeneutiek?" "Hoe verhoudt zich de universele en eeuwige draagwijdte van het gebeuren Jezus Christus voor het heil van allen met Mohammed en de islam?" "Kan men de christelijke christologie verzoenen met de Issa (=Jezus) van de islam?" "Hoe verhouden zich christelijke openbaring en islamitische openbaring tot elkaar?"

Enkele gedachten:

Vanuit de Bijbel nemen wij aan dat profetie stopt bij het einde van de Bijbelse Schrift. Jezus is dé profeet en méér dan een profeet. Maar wij mogen ook geloven dat de profetie een geschenk van de Geest is aan de Kerk dat zich vanuit Hem verder ontplooit in de Kerk. In de Koran nu is Adam de eerste profeet en vele profeten worden uitgezonden naar alle volkeren. Ook het individuele geloof is een goddelijk geschenk om te geloven in de profeten. Het getuigenis van God in de diepte van ons hart behoort ook tot de profetie. Pas zo kan God alles in allen zijn. (cfr. Kor. 15,28). We aanvaarden ook dat Mohammed een ervaring kende waarin hij zichzelf zag als een 'ontvankelijke voedingsbodem' voor het Woord van God. De Geest van God die in de religieuze geschiedenis van de volkeren aanwezig is, vindt zijn uiteindelijke doel in het mysterie van de goddelijke en menselijke Christus.

Terwijl historische studies ons Mohammed als figuur leren kennen, kunnen we het islamitische geloof van Mohammed vinden in de religieuze en spirituele ervaring van de moslims, in de moslimdevotie, in de intieme en mystieke relatie tussen elke authentieke moslim en de Profeet. Geloofsvragen van christenen en moslims dienen met elkaar besproken te worden vanuit de hermeneutiek. Het doel is immers een harmonie vinden en dit gebeurt doorheen spirituele empathie en vanuit de eigen geloofservaring, voor een christen vanuit de ervaring van het christelijk mysterie.

Er dient dus ruimte te zijn voor ontmoeting. Als men zegt dat de profetie eindigt met Christus in Palestina, dan blokkeert men. Christus is integendeel een bron van dynamiek. Voor pater Paolo is het mogelijk dat moslims legitiem de titel 'Profeet' geven aan Mohammed. De moslims noemen Jezus ook de Messias en Christus. Ze horen dan toch iets anders dan wat de Kerk hoort. Hetzelfde geldt voor de titel 'Profeet' voor Mohammed. Verder wil de auteur ook de zegenwens hieraan toevoegen uit respect voor de moslimdevotie voor de profeet. Zijn islamitische vrienden doen dit en bidden: 'Sallà Allhu alayahi wa sallam', 'Over hem het gebed en de vrede van God.' Zegen voor mensen vragen is altijd goed. "De gelovigen van

vandaag hebben toegang tot de spirituele kennis van deze profetische ziel door de praktijk van de mohammedaanse religie, door hun gehoorzaamheid, door de islamitische cultus, door het gebed en de devotie die maken dat Mohammed springlevend is in zijn gemeenschap. Het is die gemeenschap die hem erkent in elke periode en ze is de enige die het recht heeft om hem trouw te interpreteren." (p. 113). "Maar in het leven van Mohammed zijn er toch zaken gebeurd die naar ons hedendaags aanvoelen niet kunnen," zeggen we. Volgens de auteur mogen wij, christenen, niet met stenen naar de islam werpen en dienen we op te letten voor zelfidealiserend denken vanuit vandaag. De profeten in de Bijbel zijn soms niet beter. Paolo getuigt: "Ik heb het goddelijk vuur in de profetische ziel van Mohammed kunnen ontdekken door de erkenning van de mohammedaanse authenticiteit. Dat gebeurt doorheen de initiërende gewaarwording van de goddelijke aanraking die zo eigen is aan de islamitische vroomheid van mijn vrienden en de *Oumma*." (p. 118). Hij is de volmaakte mens voor de moslim omdat in hem 'de perfecte act van monotheïstische vurige liefde en verering in de individuele menselijke ziel' zichtbaar is.

En Jezus?

Moslims geloven dat elke persoon overal en altijd geschapen is met de mogelijkheid om zich doorheen het geloof te hechten aan de waarheid van de ene almachtige God, die providentieel is en barmhartig. Het eerste model is Adam, d.w.z. elke mens is tot het geloof geroepen. De geschiedenis van Adam in de Koran lijkt op deze van de Bijbel, maar is niet gebonden aan de erfzonde. De erfzonde heeft een verlosser nodig. In de Koran is het eerder een menselijke vergetelheid omtrent het oorspronkelijke goddelijk weten. Daarom komen er goddelijke boodschappers die de mensheid herinneren aan het oorspronkelijke monotheïsme. Het tweede model is Abraham. Hij maakt zich los van de idolen en keert zich tot God. Hij kiest voor geloof en tegen ongeloof, voor authenticiteit en tegen de leugen, voor gratuïteit en tegen belangen, voor solidariteit en tegen egoïsme, voor gastvrijheid en tegen uitsluiting.

De profeten doen niets anders dan de goddelijke waarheid bij de volken in herinnering brengen. Zij zijn ontelbaar en in elke volk is er wel dergelijke profeet en boodschapper geweest. Aan boodschappers of apostelen zoals Mozes, Jezus en Mohammed heeft God een schat toevertrouwd volgens de mogelijkheden, de zwakheden en de verwachtingen van de gelovende ziel.

Dat God Mozes, Jezus en Mohammed gezonden heeft is een daad van de goddelijke barmhartigheid voor de wereld. Zij bieden een sociaal kader waarin de mens zijn relatie met God kan beleven.

Mozes is de profeet-stichter. Hij is de hoop op de komst van het perfecte model. Mozes staat aan het begin, Mohammed aan het einde.

Jezus is in de Koran en de islamitische literatuur en de ontwikkeling ervan het model van de heiligheid en nabijheid van God. "Via hem hebben er met goddelijke goedkeuring een groot aantal wonderen en daden van barmhartigheid plaatsgevonden. Zijn volgelingen zijn ook barmhartig en nederig." (p. 123).

Het gemeenschappelijke van de drie gezonden is hun oproep. Het is de goddelijke oproep tot de oorspronkelijke roeping van elke mens. Deze oproep kan de mens hernieuwen, dan is een hernieuwing van de samenleving mogelijk, en hernieuwt zich uiteindelijk ook de sacrale ruimte van de gehoorzaamheid aan God.

"Als Israël geworteld is in de hoop en de christenheid toegewijd aan naastenliefde, dan is de islam geconcentreerd op het geloof." (p. 123) Jezus wordt Woord en Geest van God genoemd

in de Koran. Hij is heel en al profetie. Maar eigenlijk moet dit toegeschreven worden aan Maria, zijn moeder, die in de maagdelijke geboorte hem dit geschonken heeft. De Geest is bij de boodschap van de Engel in haar geademd en biedt in de mens Jezus dit 'teken van barmhartigheid' aan de wereld.

Mohammed is de definitieve herinnering en stelt de fundamentele houding van de mens tegenover God centraal, nl. de houding van geloof, de authentieke toewijding aan God.

Er blijft de moeilijkheid dat de Koran de fundamentele dogma's over de Christus van de Kerk ontkent: de Triniteit, de incarnatie, het Kruis.

Over het algemeen verwachten de moslims niet dat de christenen moslim zouden worden. Vrede, harmonie en vriendschap zijn mogelijk zonder die bekering tot de islam. Maar de hoop leeft dat God christenen en moslims zou kunnen verenigen in de vreugde en in het eeuwige leven. De moslim is er om bekommerd dat een christen niet op een authentieke manier monotheïst is en daarom het paradijs niet zal zien. De moslim denkt verder dat hij niet alleen een goede moslim is maar ook een goede christen en goede jood, anders zou hij geen moslim zijn.

"Is er een weg om de Christus van de Kerk te verzoenen met de Issa van de islam?" vraagt pater Paolo zich af. Hij ziet dat er in de Kerk langzaam een positieve visie groeit over de islam vanuit het geloof in een dynamische harmonie en een aangetrokken worden door Gods uiteindelijke manifestatie m.n. de 'parousie'. In de Koran ligt dat wat anders. Essentieel voor een moslim is het monotheïstisch geloof dat moet gevierd worden in het leven van elke persoon, elke familie, elke gemeenschap en in heel de wereld. Dit is een sacraal politiek project. Daarnaast heeft de islam ook een polemische functie tegenover de Kerk. Zij klaagt de ontrouw en de verdraaiing van teksten door de Kerk aan.

Omwille van de islam moet de Kerk haar eigen mysterie herzien, herinterpreteren en herontdekken als meer inclusief, nederiger in de evangelische zin, opener tegenover andere religieuze gemeenschappen, en weerstand bieden tegen de christelijke pretentie van een universalistisch absolutisme.

De Koran stelt dat Jezus niet werd gekruisigd, niet gedood en dat zijn dood een illusie was. De christen gelooft dat de gefolterde, die de vernedering van het kruis heeft doorstaan, ook een glorievolle koning is, die op de hoge troon van de liefde alle mensen aantrekt. Een christen ziet in de dood van Jezus een levensbron. Jezus is afgedaald in het graf om de dood te overwinnen, de dood is niet het einde van zijn aardse leven en zijn zending was geen mislukking.

De Kerk moet dus het jodendom of de islam niet trachten te absorberen, maar dient te spreken zoals haar meester: "Kom naar mijn school want ik ben zacht en nederig van hart."

De schat van de islam daagt de christen en de Kerk uit om trouw te blijven aan de schat die in haar eigen traditie ligt en om deze volledig te begrijpen.

De drie islamitische ontkenningen zijn een sterk appel naar de evangelische radicaliteit die altijd vernieuwd wordt door de Geest. Zo nodigt de afwijzing van de Drievuldigheid door de islam de Kerk uit om na te denken over het begrip Ene God en ons mens-zijn te centreren in de ene God. De ontkenning door de islam dat Jezus de Zoon van God nodigt de christengemeenschap uit om met hun leven en spiritualiteit het goddelijk zoonschap van God te bewijzen of het Woord te tonen in een aanstekelijke incarnatie. Nog radicaler wordt het bij het spreken over het Kruis. Over de gekruisigde Christus spreken overtuigt als een christen durft te sterven voor de ander.

Hoofdstuk 7: De openbaring in de islam

De taal van de openbaring

Het geloof in de islam is een goddelijke gave die de gelovige ertoe aanzet om aan te sluiten bij de openbaring van Mohammed. Deze openbaring gebeurt in een taal: de Arabische. Het is een heilige en liturgische taal. Moslims willen God eren in het Koranisch Arabisch. Het is de conversatietaal tussen God en de mens, zoals het Hebreeuws in de Joodse context. Beiden zijn ook verbonden met de heilige grond: Jeruzalem voor het Hebreeuws en Mekka (naar Jeruzalem gekeerd) voor het Arabisch. De twee kinderen van Abraham (Isaac en Ismaël) vinden elkaar voor de begrafenis van de patriarch in de grot van Makpela. Het is de moskee-synagoge waar de kinderen van de twee zonen elkaar vandaag bestrijden en doden.

De synode over het Woord van God in 2008 stelde in de Declaratie Dominus Jezus: *“Ook wij christenen worden uitgenodigd (zonder in syncretisme te vervallen dat de eigen spirituele identiteit verwacht en vernedert) respectvol in dialoog te gaan met mannen en vrouwen van andere religies die luisteren naar de aanbevelingen van hun Gewijde geschriften en ze trouw in praktijk te brengen. Te beginnen met de islam de in haar traditie ontelbare figuren, symbolen, Bijbelse thema’s verwelkomt, die getuigen van oprecht geloof in de Ene God, de ‘meevoelende en Barmhartige’, Schepper van alle zijn en Rechter van de mensheid.”* (p. 150). Men mag dus legitiem spreken van de ‘islamitische openbaring’, behoudens de absolute, definitieve en normatieve christelijke openbaring voor het christelijk geweten. Voor pater Paolo bereidt de islamitische openbaring zich voor op de volledige kennis van Jezus Christus, Meester van de Laatste Dag. De moslims die Abrahamitisch zijn verwachten zo ook de terugkeer van Issa-Jezus, de zoon van Maria, de Messias. Ook het christenen en de Joden doen dit.

Hoofdstuk 8: Dood en verrijzenis

Onder deze titel brengt de auteur een dialoog op gang tussen de christelijke hoop en het verrijzenisgeloof enerzijds en de moslimhoop verwoord in het getuigenis van de meevoelende God in de Koran anderzijds.

In de Koran is de verrijzenis als het ware een tweede schepping door God. Hij geeft de mens een tweede maal het leven, een eeuwige vreugde of een eeuwige straf. Jezus is volgens de moslims niet echt op het Kruis gestorven, maar ten hemel opgenomen. Hij zal terugkomen en als martelaar sterven om de uiteindelijke verrijzenis in te luiden. De dood op het Kruis past niet voor een Profeet. Dat is een schande en God kan zo iets niet toestaan voor zijn geliefde, de zoon van Maria. Daarom zal Jezus terugkeren en dan zal Hij de weg openen voor de Islamitische Mahdi in de laatste Jihad, de eschatologische strijd tegen de antichrist. Maar er leven meerdere opvattingen hierover in de islam.

Paulus schrijft in zijn 2de Korintiërsbrief over een sluier die hangt over het hart van de joden die het mysterie van het Kruis van Jezus niet erkennen en zo de schittering van de gekruisigde nederigheid van God niet kunnen zien. Paolo past deze sluier ook toe op de moslims. Maar er is ook de sluier voor de christenen in hun ontrouw aan de goddelijke nederigheid en ten aanzien van de gefolterde Christus. De hoogmoed van de christen verhindert de betekenis van het mysterie van het heil te zien.

De sluier: de hoofddoek van de vrouw

- Volgens de Koran en de moslimtraditie heeft Maria zich achter een sluier in de oostelijk apsis van de tempel teruggetrokken om open te staan voor de aankondiging van de engel. Maria lijkt in de oosterse iconografie op een jonge moslima.
- De moslimgemeenschap is in verwachting en gesluierd uit schroom voor wat nog niet is ontsluit.
- Mannen en vrouwen houden voor het altaar in Deir Dar Moussa het hoofd bedekt.

Verrijzenisgeloof

Christenen baseren hun geloof op de verrezen Jezus van Nazareth, het lege graf en de verschijningsverhalen, en op de aanwezigheid in het mysterie van de eucharistie. Brood en wijn worden er het lichaam en bloed van de passie en het levende lichaam van de verrijzenis. Christenen verrijzen omdat ze door het doopsel geënt zijn op de Christus. Met Hem verenigd sterven ze en leeft Hij in hen. In de verrijzenis ontvangen ze het eeuwige leven met en omwille van Hem.

Dit alles kunnen de moslims niet zeggen, voor hen is het getuigenis van de Koran voldoende. Dat is het getuigenis van God zelf. Dit hemels getuigenis is krachtig genoeg om jonge mensen te laten vertrekken naar de heilige oorlog en hen de overtuiging te schenken dat de dood in de strijd leidt tot het gelukkigste leven. De islamitische martelaar verrijst in zekere zin onmiddellijk. Wie zijn leven radicaal geeft is al meteen in het eeuwig leven met zijn ziel, met zijn geschiedenis, met zijn lichaam. Volgens de Koran zijn Jezus en Maria niet dood. Op zijn reis naar de hemel heeft Mohammed de profeten ontmoet, die hem voorgingen, dus ook Jezus.

Ook bij de moslims is de relatie tussen de zielen van de overledenen en de zielen van de levenden vrij groot. Ook zij bidden of gaan op de bedevaart voor het heil van de ziel van de overledene.

“De politieke verlamming, de symbolische ontredding, het gebrek aan toekomst en de vernedering door het materialisme van de globalisering veroorzaken een fundamentalistische ontsporing met betrekking tot de lezing van de Koran. Dit mondt uit tot een lezing zonder diepgang, zonder gelaagdheid. Het paradijs wordt dan een mentale werkelijkheid waarin men kan schuilen, een soort virtuele wereld die compacter is dan de tijd. En zo kan men zich omgorden met explosieven. Het is niet altijd de haat die stuwt, maar eerder het ondraaglijke perspectief, gekoppeld aan een belofte waaraan niet wordt getwijfeld.” (p. 174).

Godzijdank zijn er ook andere lezingen zowel in het soennisme als het sjiisme, symbolische lezingen uit het soefisme als lezingen met mystiek uit het sjiisme. Het zijn lezingen die elkaar tegenspreken, leiden tot politieke onverschilligheid, tot privévreemdheid, sociaal conservatisme of aristocratisch traditionalisme. De islamitische gemeenschap leeft vandaag in verwarring, gekneld tussen politiek fundamentalisme en inefficiënt symbolisme. Er is behoefte aan hervorming en religieus pluralisme in een sociale samenleving met een bewust gekozen tolerantie die drager is van ethisch en spiritueel Koranisch leven.

Conclusie

Er is vandaag "islamfobie": angst voor de islam en de moslims, een angst die fobie aan het worden is en voor een aantal een blinde obsessie is.

Islamofilie

Pater Paolo kiest voor deze naam. Hij heeft een liefde voor de islam in naam van God die liefde is.

De beste weg om een dialoog te starten is de weg van de liefde die Paulus in 1 Kor 13 beschrijft in zijn hooglied van de liefde. "Tegenover de logica van het eigen belang plaatst het evangelie de logica van de hoop. Wij hopen dat God niet wanhoopt, niet over ons, niet over de moslims. De logica van het Rijk van God is de logica van de naastenliefde in alles en ondanks alles. Wat in deze logica gebeurt – dat is onze hoop – is sterker dan de dood, en heeft al deel aan het eeuwige Rijk. En omgekeerd, wat niet van deze logica leeft, is reeds dood en verdwijnt!" (p. 186).

Het Westen, de christenen, dienen daartoe hun wortels te ontdekken in het christelijk Oosten. Daar heeft pater Paolo authentieke waarden ontdekt voor het solidaire samenleven en de dialoog van de religieuze culturen.

"Het is mijn bedoeling geweest vanuit mijn ervaring aan te tonen dat de religies, en vooral de islam, waarden 'banken' zijn en pedagogische initiatiewegen, die nodig zijn om de mensheid te voeden met trouw, gratuiteit, schoonheid, offerzin, tederheid, mysterie; het zijn democratische samenlevingen die ernaar uitkijken opnieuw betoverd te worden." (p. 188).

Ten slotte nog dit:

Voor wie de tijd niet vindt om dit boek te lezen of voor wie het moeilijk in het theologisch en hermeneutisch denken van de auteur binnen te treden, vond ik in de 'conclusie' (p. 188) van dit boek enkele tips die elke lezer op weg kunnen zetten tot een beginnende dialoog. Ze zijn bestemd zowel voor christenen als moslims en anderen. Vertrouwen is het sleutelwoord hierbij.

1. "Vertrouw je buurman moslim, hij zal voor jou een bron van leven zijn. Verbeeld je een positieve evolutie voor je christen buur. Je zult er een genereuze vriend bijwinnen.
2. Tracht voor jezelf een constructieve houding aan te nemen tegenover je werkmakkers die een andere religie hebben. Ze zullen een positieve houding aannemen tegenover jou. Breng een bezoekje bij je vreemde overbuur tijdens het Offerfeest of aan het einde van de Ramadan. Je zult er een vriendelijke buur bij krijgen.
3. In plaats van ons onophoudelijk af te vragen door welke conservatieve houding, door welke religieuze oorlog, door welke grimmige wederkerigheid, door welk slachtoffergevoel wij trouw kunnen blijven aan de goden van onze voorvaders, zouden we ons beter afvragen tot welke genereuze en geniale evolutie de Ene God van onze toekomstige communio ons uitnodigt."

En Paolo Dall'Oglio besluit: "We zullen de islam krijgen waarop we hebben kunnen hopen!"

"O mijn God, bid voor Mohammed, voor de familie van Mohammed zoals Gij gebeden hebt voor Abraham en voor de familie van Abraham, spreid uw zegeningen over Mohammed, over de familie van Mohammed zoals Gij ze hebt gespreid over Abraham en over de familie van Abraham.

Aan U gaat de lof en de glorie.

As-salamu 'alaykoum wa rahamatu Llah.

Moge het heil en de barmhartigheid van God over u komen."

(De islamitische invocatie op de profeet waarmee elk gebed besluit.)

[Terug naar overzicht](#)

Barmhartig zoals de vader. De vele gezichten van barmhartigheid. Enkele impressies...

Het grootseminarie van Brugge heeft de goede gewoonte om jaarlijks met ingang van de zomervakantie een driedaagse studie- en bezinningssessie op het getouw te zetten. Zo waren we van 4 tot 6 juli 2016 met ongeveer honderdtwintig geïnteresseerden bijeen in een vleugel van het grote seminariehuis. Het thema stond helemaal in het teken van het Jaar van de Barmhartigheid: 'Barmhartig zoals de Vader'. Met als ondertitel: 'De vele gezichten van barmhartigheid'.

De eerste dag was een verkenningsdag. Wat zeggen we als we over barmhartigheid spreken? *Stefaan Franco*, professor dogmatiek, mocht de spits afbijten met de eerste lezing: 'Het jubeljaar van de barmhartigheid: een eerste terreinverkenning.' De twee volgende lezingen gingen op dit thema verder door. Daarin werd ook de spanning tussen barmhartigheid en rechtvaardigheid niet ontweken. Als eerste kwam *Hans Debel* aan de beurt. Op het seminarie doceert hij het Oude Testament. Vandaar zijn titel: 'Gods baarmoederlijke liefde: een oudtestamenteel perspectief op barmhartigheid en rechtvaardigheid.' Hierop sloot *Laura Tack* aan vanuit nieuwtestamenteel perspectief: 'Wie barmhartig voor een ander is, moet daarin blijmoedig zijn' (Rom 12,8): barmhartigheid en rechtvaardigheid in het Nieuwe Testament'. *Laura Tack* maakt deel uit van het onderzoeksteam Bijbelwetenschap aan de KUL. Dit waren drie fundamentele lezingen die alle vanuit hun specifieke hoek de barmhartigheid hebben belicht. Het laatste referaat van die eerste studiedag lag in handen van *Didier Pollefeyt*, vicerector van de KUL en verbonden aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen. Hij ontvouwde een boeiende en veelzeggende titel: 'Het onvergeeflijke vergeven? Over recht, onrecht, vergeving en verzoening: katholieke perspectieven op barmhartigheid'. Deze rijke lesdag werd in de avond afgesloten met een boeiende film, *Solas* (1999). Producent: Antonio Perez. Een ontroerend en warmhartig verhaal van medemenselijkheid.

Op de tweede dag gingen we meer specifiek in op de inhoud van barmhartigheid en de consequenties ervan. Zo de eerste lezing door *Koen Vanhoutte*, diocesaan administrator van het bisdom Brugge en president van het seminarie: 'De Barmhartige ontmoeten in de sacramenten van vergeving'. Daarop kwam *Mieke Kerkckhof* aan de beurt. Zij is zuster van

de congregatie van de Barmhertigheid Jesu: 'Tot leven (ge)roepen naar lichaam en geest: over de 14 werken van barmhartigheid'. Een deugdlozende afsluiting hierop bracht *Jan Christiaens*, musicoloog en stafmedewerker aan de Oude Abdij te Drongen: 'Barmhartigheid: het getuigenis van de kunsten'. Eerst liet Jan ons een kunstwerk smaken (Cripplewood van Berline De Bruyckere 1964) en vervolgens gaf hij toelichting bij een uitgelezen compositie (Credo van Avro Pärt 1935). Ontroerend! De namiddag was helemaal gereserveerd voor getuigenissen. Een hele waaier getuigen presenteerden zich, allen onder dezelfde noemer: 'Wat betekent barmhartigheid voor mij waar ik leef en werk?' Hier het rijtje: *Rik Beernaert* en *Anja T'Kindt* (Arkgemeenschap), *Leo De Weerd* (penitentiair complex Brugge), *Jean-Marie Eggermont* (De Zande Ruiselede) *Christine Geloën* en *Marianne Lambert* (Home Vrijzicht Elverdinge), *Anne Moerman* en *Inge Lutters* (CCV Brugge), *Marian Vanacker* (Heilig Hart leper). Deze tweede dag werd mooi afgerond met een avondconferentie waarop iedereen welkom was, ook wie niet aan de sessie deelnam. Hiervoor was de bisschop van Gent uitgenodigd, Mgr. Luc Van Looy. Voor een talrijk opgekomen publiek ontwikkelde de bisschop het thema 'Barmhartigheid overwint onverschilligheid'.

De laatste dag ging nader in op enkele bijzonderheden die m.b.t. barmhartigheid een soort uitdaging inhouden. Zo de lezing van *Ellen Van Stichel*: 'Grenzen aan barmhartigheid? De uitdaging van de migratieproblematiek'. In dezelfde lijn plaatsen we de lezing van *Maima Lafrachi*, 'Zijn Barmhartigheid in eigen dagelijks leven zien, doen en (h)erkennen: de Mooiste Namen van de Heer in de Islamitische traditie'. Beide vrouwen behoren tot het onderzoeksteam in de faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KUL. *Philippe Hallein*, die als professor moraal- en pastoraaltheologie te Brugge, deze sessie georganiseerd en geleid heeft, mocht deze boeiende driedaagse afsluiten met een lezing waarmee hij de link heeft gelegd naar de realiteit van elke dag: 'Barmhartigheid: sleutels tot een christelijk leven'.

Wat leer je nu op zo'n sessie? Wat heeft die driedaagse me bijgebracht? Toen alles afgesloten was heb ik me die vraag ook gesteld. Ik kan er niet zo direct concreet op antwoorden. Toch geloof ik dat die dagen mij meer goed hebben gedaan dan ik op het eerste gezicht zou vermoeden. Al kan ik nu niet zo dadelijk veel verworvenheden opsommen, ik ben ervan overtuigd dat meerdere gegevens uit de sessie naar boven zullen komen op het moment dat ik ze nodig heb. Al kan je het niet direct helder benoemen, je leert altijd iets bij op zo'n dagen. Studiedagen of bezinningscursussen, ze doen hun werk op lange termijn. Ik ben dankbaar terug huiswaarts getrokken, blij dat ik het mocht meemaken.

Marc Vanhoutte

[Terug naar overzicht](#)

Als woorden het leven heiligen, een nieuwe verhalenbundel

In het leven zijn er vele ervaringen die je niet zomaar wil laten voorbijgaan. Je geeft ze betekenis of wat meer glans, je staat er uitdrukkelijk bij stil, ... Voor deze momenten heb je woorden nodig. Woorden die het onnoembare toch proberen te benoemen.

Piet Stienaers maakte een selectie uit zijn verzameling van teksten die hij bij allerlei gelegenheden schreef. Soms komt God in zijn teksten uitdrukkelijk aan bod maar meestal is Hij versluierd aanwezig en vertoeft Hij achter woorden en gedachten. Zo ervaren mensen dat ook in hun dagelijkse leven.

Piet koos voor teksten over liefde en verbondenheid, de belofte van een nieuw jaar, de kracht van verrijzenis, gastvrijheid, mijmeringen bij een overlijden, kleine dagelijkse rituelen, zegeningen, verjaren ...

Hilda Vandersmissen gaf er met haar schilderijen een visuele interpretatie aan.

De teksten en kunstwerken zijn een bron van inspiratie bij het opstellen van een bezinning of gebedsmoment, voor de start van een vergadering, als persoonlijke lectuur of als je op zoek bent naar woorden en beeld om iemand te verrassen.

Bestellen kan vanaf 1 december bij Don Bosco Vorming & Animatie.

Nieuwsbrief permanente vorming, een jaar later

We hebben het afgelopen jaar geprobeerd om een divers aanbod op te nemen in onze nieuwsbrief. Voor denkers en doeners, voor lezers en kijkers. Over religie, jongeren, spiritualiteit, opvoeding, ... We konden rekenen op inspirerende bijdragen van Jos Claes, Adriaan De Cooman, Fons Ceustermans, Wilfried Wambeke, Piet Stienaers, Marc Vanhoutte ...

Om te weten of we met onze nieuwsbrief op het juiste spoor zitten en omdat suggesties nog altijd welkom zijn, horen we graag wat jij ervan vindt. Deze feedback nemen we mee naar onze evaluatievergadering in november.

Heb jij het afgelopen jaar iets gedaan met de inspiratie en tips die je vond in deze nieuwsbrief? Zo ja, met welke? Wat vind je goed aan deze nieuwsbrief? Wat had je graag anders gezien? Wil je ook zelf een actieve bijdrage leveren? [Laat het ons zeker weten.](#)

De werkgroep dankt je alvast voor je eerlijke feedback.

[Terug naar overzicht](#)

Agendavullers

Regionale animatiedagen

De Salesiaanse Familie is in Vlaanderen verdeeld in 5 regio's: Limburg, Oost-Brabant, West-Brabant, Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen. De zesde regio in onze provincie is Nederland. De voorbije jaren werden in iedere regio twee animatiedagen georganiseerd. Ook in het werkjaar 2016-2017 zal er een regionale animatiedag plaatsvinden in iedere regio. Deze dagen bieden unieke kansen voor de aanwezigen om als één familie op elkaar af te stemmen en samen wegen te zoeken om gestalte te geven aan Don Bosco in jullie regio. Het zijn tevens bijzondere momenten van ontmoeting en vorming.

Dit werkjaar opteren we voor een halve dag. Na het onthaal zoemen we eerst in op de 'Salesiaanse Familie' (ontstaan, evolutie, actuele situatie). In een tweede gedeelte zullen we aan de hand van enkele tekstfragmenten uit het 'Charter van de Salesiaanse Familie' tot gesprek komen over een typisch salesiaans item: de zorg voor de armsten en meest kwetsbaren (tevens een thema van het 19de Provinciaal Kapittel van de salesianen). De bijeenkomst eindigt met een eucharistieviering of gebedsmoment over de strenna, en met een afsluitend middagmaal (of avondmaal als men in de namiddag samenkomt).

- Regio Limburg: zaterdagavond 19 november 2016
- Regio Oost-Brabant: zaterdagvoormiddag 21 januari 2017
- De data van de andere regio's worden later doorgegeven.

Inschrijven doe je via je gemeenschapsdirecteur.

Werelddag van verzet tegen armoede

Op 17 oktober 2016 zijn er in vele steden acties in het kader van de Werelddag van verzet tegen armoede. Deze keer is de focus de woonnood en de zoektocht naar kwaliteitsvol wonen. Meer info over de actie en initiatieven in jouw buurt, vind je op deze [website](#).

Bezinning 'Damiaan inspireert... op de weg van Barmhartigheid'

Het jaar van de Barmhartigheid loopt stilaan op zijn einde. Op donderdag 13 oktober wil men ruimte geven om te bezinnen over hoe we samen met vallen en opstaan werk kunnen blijven maken van die barmhartigheid. Daarom organiseren de paters en zusters van de Heilige Harten een ontmoetingsnamiddag voor mannelijke en vrouwelijk religieuzen in het Damiaancentrum te Leuven. Naast een bezinningsmoment geïnspireerd door Damiaan is er een moment voorzien om elkaar te ontmoeten en van gedachten te wisselen. [Het programma en meer info vind je hier](#).

[Terug naar overzicht](#)

Verbonden met je innerlijke diepte, de levende God

Waarmee begint jouw alfabet? Stel dat je de 7 belangrijkste thema's voor je spiritueel leven zou omschrijven? In zijn boek 'Spiritualiteit als levenskunst' begint monnik Benoît Standaert zijn alfabet met: 'Aandacht'. Hoe kan het ook anders: is dat niet een aanbeveling van Christus als Hij spreekt over waakzaam zijn? Wie en wat probeert niet onze aandacht te trekken? En brengt dat ons dichterbij de werkelijke bedoeling van ons leven als christen?

Op vrijdag 14 oktober 2016 staat Erik Galle stil bij dit thema in het Diocesaan centrum Groenhove in Torhout. [Een initiatief van heet CCV, bisdom Brugge](#)

Liturgisch Congres 'Maar bij U is vergeving en daarvan leven wij'

Het Liturgisch Congres, op 14 en 15 november 2016 in de Duinse Polders te Blankenberge, is een tweedaagse vorming voor alle mensen die hun kennis over en liefde voor de liturgie willen verdiepen. Deze 61^e editie heeft als thematiek 'kwaad en verzoening in de liturgie'. Hoe krijgt de realiteit van onze onmacht en gebrokenheid een plaats in de liturgie en hoe vertolkt en bewerkt de viering de ervaring van Gods barmhartigheid? Er is ruimschoots aandacht voor het sacrament van de verzoening en de dynamiek van kwaad en verzoening bij de doop, in de eucharistieviering, in het gebed en in de opbouw van het liturgisch jaar. Meer info op www.liturgischcongres.be

Studiedag 'Doodgewoon?'

Anderen gaan dood, maar ik niet'. Het is een stille illusie van velen. Sterven ligt ons niet, we hebben het er moeilijk mee. In onze beleving gaat het niet samen met leven, met carpe diem. Het maakt ons bang, onwennig ook. Het lijkt wel alsof de dood een taboe is. Alles wat met sterven te maken heeft stoppen we liever weg achter gesloten deuren van ziekenhuizen, woon- en zorgcentra en uitvaartcentra. Maar wat doet de fantasie meer op hol slaan dan dat wat gebeurt achter gesloten deuren? Deze houding houdt het risico in dat mensen die terminaal zijn of rouwen vaak in alle eenzaamheid achterblijven – verstoken van enige aandacht of zorg en warmte die ze net dan broodnodig hebben.

Hoe overbrug je die kloof tussen een wereld van taboe en een wereld waarin de dood onvermijdelijk is? Op welke manier kan je mensen die levensbedreigend ziek zijn, kleine kinderen die stervende zijn of jongeren die een geliefde verloren hebben efficiënt begeleiden? Zijn er nog hedendaagse symbolen en rituelen die mensen aanspreken en tot troost en kracht kunnen zijn? Lastige vragen en geen makkelijke antwoorden.

Donderdag 24 november 2016, vanuit het Academisch Centrum voor Praktische Theologie.

Meer info, [klik hier](#).

Het habijt weer uit de kast, botsing of ontmoeting tussen generaties in dominicaans perspectief

De concrete aanleiding voor deze studiedag is de nieuwjaarsbrief van de provinciaal overste van de Nederlandse dominicanen, pater René Dinklo. Hierin werden enkele grote uitdagingen voor de Nederlandse dominicanenprovincie geschetst. Door het recentelijke intreden van een aantal jonge mannen is er namelijk een heel nieuwe dynamiek ontstaan. Deze jonge fraters ontdekken het leven en de traditie in de voetsporen van St.-Dominicus op een geheel eigen wijze. Hierdoor kunnen er spanningen ontstaan met oudere confraters, die zich door de jaren heen op een andere manier tegenover deze traditie(s) zijn gaan positioneren. De discussie over het al dan niet dragen van het habijt is hier een tekenend voorbeeld van.

De problematiek die pater Dinklo schetst in zijn brief heeft natuurlijk een bredere relevantie voor Kerk en maatschappij. Hoe gaan verschillende generaties met elkaar om? Zijn we veroordeeld op langere termijn steeds in conflict te raken, of kan er ook samen aan een project worden gewerkt, waarbij jong en oud elkaar waarderen en versterken? We willen dit thema - botsing of ontmoeting van generaties - op de studiedag via een dominicaanse insteek benaderen. Het is een thema dat behalve voor de dominicanen ook voor andere religieuze orden en congregaties actueel is, en bovendien relevant is voor andere maatschappelijke domeinen dan voor de Kerk alleen.

Zeker de lezingen in de voormiddag over 'Generatieverschillen in het religieuze leven' en 'Leren van conflicten' zijn aanraders. Geïnteresseerd. Alle info vind je [hier](#).

Studiedag 'opnieuw van Don Bosco vertrekken' met Wim Collin

De studiedag 'Opnieuw van Don Bosco vertrekken' geeft ieder jaar een forum aan het historisch-kritisch onderzoek omtrent Don Bosco en de relevantie ervan in deze tijd.

Vanuit zijn studiewerk in Rome komt dit jaar Wim Collin ons vertellen over het gelovig burgerschap ten tijde van Don Bosco en krijgen we meer inzicht in de rol die don Borel in het leven van Don Bosco en het Oratorio van Valdocco speelde.

Wim kadert het opvoedingsdoel van Don Bosco 'goede christenen en eerlijke burgers' in het historisch pedagogisch perspectief van zijn tijd. Tegelijkertijd wil hij ons prikkelen om te kijken hoe dit vandaag verstaan kan worden. In een tweede beweging schetst hij het leven van don Borel, wiens betekenis voor Don Bosco en voor het Oratorio van Valdocco moeilijk overschat kan worden.

Zaterdag 11 februari 2017, een datum om alvast te noteren in je agenda.

Meer informatie over het concrete programma en de praktische informatie volgt in een volgende nieuwsbrief.

[Terug naar overzicht](#)

Adriaans boekenkast

HET ONZEVADER

1. *Hernieuwde kennismaking met het Onzevader*
Samenstelling ICC en ICLZ, naar: G. Lohfink: *Het Onzevader opnieuw uitgelegd*
(zie hieronder 2)
Licap, Guimardstraat 1, 1040 Brussel, 24 pag., 3.95 €.
2. Gerhard LOHFINK, *Het Onzevader opnieuw uitgelegd*, Halewijn, Antwerpen, 2016, 95 pag.

Op de achterflap:

"In dit boek vraagt de Duitse Bijbelspecialist Gerhard Lohfink zich heel nuchter af wie het Onzevader oorspronkelijk in handen gegeven werd, in welke situatie het uitgesproken werd, wat zijn Bijbelse achtergrond was en wat ermee bedoeld werd. De sprong van de tekst van toen naar vandaag mogen we immers alleen maken als we klaarheid hebben over het 'toen' van Jezus."

Inhoud:

Het boek bevat 12 hoofdstukken, goed leesbaar en niet te lang, een tiental bladzijden. De titels verwijzen naar de wensen en de beden van het onzevader.

BIJBEL-EVANGELIE

A) Paulus

1. Charles VERGEER, *Wie was Paulus wel? Op zoek naar zijn teksten*, Uitgeverij DAMON Budel, 2016, 144 pag.

Op de achterflap:

"In 'Wie was Paulus wel?! Op zoek naar zijn teksten' wordt aandacht besteed aan de wijze waarop de antieke brieven geschreven en gelezen werden. Niet de theologische antwoorden, maar filologische vragen zijn daarbij richtinggevend. De aandacht gaat vooral uit naar de teksten in de brieven waarin, naar werd aangenomen, Paulus over zijn eigen leven spreekt. Die worden zorgvuldig gelezen en geïnterpreteerd in het licht van de tijd waarin de teksten, zoals we die nu kennen, tot stand kwamen. Het is nog maar de vraag wat er overblijft van het beeld dat tegenwoordig over hem bestaan.

Kortom: wat schreef Paulus zelf en wie was hij echt?

B) Johannes

1. Joop SMIT, *Het verhaal van Johannes. Sleutelfiguren uit zijn evangelie*, Uitgeverij Abdi van Berne, Heeswijk, 2015, 157 pag.

Op de achterflap:

“De auteur van het evangelie heeft naast Jezus, de hoofdpersoon, met zorg een aantal nevenfiguren geselecteerd en geportretteerd. Elk van hen vertegenwoordigt een bepaalde reactie op Jezus. Samen laten ze een hele scala van reacties zien, van verraad en gewelddadige afwijzing tot geheime en openlijke aanvaarding. Lezers worden uitgenodigd om zich met deze figuren te identificeren. Zo raken ze betrokken bij elke fase van Jezus’ optreden en worden ze uitgedaagd om hun eigen positie te bepalen.

Dit boek wil bemiddelen tussen het Johannes-evangelie en de lezers ervan. Het heeft als doel hen te stimuleren om opnieuw met de tekst van dit evangelie in gesprek te gaan.

Auteur:

Dr. Joop Smit, o.a. doceerde van 1981 tot 2004 Nieuw Testament aan de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht.

Bekend van nog andere geschriften over de synoptische evangeliën: *Het verhaal van Matteüs* (Meinema 2007), *Het verhaal van Lucas* (Meinema 2009) en *Het verhaal van Marcus* (KBS 2011).

=*Het verhaal van Johannes*: zeker een heel nuttig werkinstrument voor exegese en predicatie op de zondagen dat het Johannesevangelie gelezen wordt, dat is vooral op de zondag van de paastijd het geval. Als zodanig dient het ook goede evangeliebezinning.

In hetzelfde perspectief past het boek van Egbert ROOZE en Paul DE WITTE, *De Messias en de macht van Rome. Commentaar op het evangelie naar Johannes*, Uitgeverij Skandalon, Nederland, Halewijn, B 2050 Antwerpen, 2016, 344 pag.

2. Lieuwe VAN KAMPEN, *Jezus volgens Johannes. Meelezen met de evangelist*, Uitgeverij Royal Jongbloed, Heerenveen (NL), 2016, 421 pag.

Auteur:

Dr. Lieuwe van Kampen (1955) is nieuwtestamenticus, exegeet, bijbelvertaler en docent. Hij werkte aan de Universiteit Utrecht en was wetenschappelijk vertaalcoördinator bij het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG) voor o.a. De NBV en de Groot Nieuws Bijbel...

Op de achterflap:

“... Jezus heeft werkelijk bestaan. De echte vraag is: wie of wat was deze mens? Het Johannesevangelie is daar heel helder over: Jezus uit Nazareth is God zelf.

Ja, maar dat kan niet, zeggen wij, moderne mensen. Toch is het wat Johannes zegt. Dit boek laat zien hoe de evangelist dit wil aantonen. Daarbij ondersteunen taalkundige argumenten de lezer in het verstaan van het Johannesevangelie. Jargon en discussie worden vermeden, om de lezer zo dicht mogelijk bij de (Griekse) tekst van het Johannesevangelie te laten komen. Dit boek is kortom bedoeld voor iedereen die werkelijk geïnteresseerd is in wat Johannes nu precies zegt. Het is geen theologisch commentaar en geen vrijblijvende verzameling van thematische overdenkingen. In de uitleg wordt de tekst op de voet gevolgd en wordt de lezer uitgenodigd die leestocht mee te gaan."

GELOOF-GELOOFSGROEI-DYNAMIEK VAN HET GELOOF

1. Martin STEEGEN en Paul KEVERS (red.), *Tot geloof komen. Bijbelse perspectieven op geloofsgroei*, Verslagboek Vlaamse Didachè-studiedagen Bijbel 2015, VBS, Leuven, eerste druk 2016, 206 pag.

Uit de inleiding:

"De sprekers van de tweedaagse kregen de opdracht mee te onderzoeken hoe verschillende oud- en nieuwtestamentische auteurs het geloofsproces in beeld brengen..."

Wat bedoelen we als we spreken over tot geloof komen in een Bijbelse context? In het Oude Testament wordt de vraag of God bestaat niet gesteld. Goden bestonden, dat was een vanzelfsprekendheid. De vraag die in de oudtestamentische verhalen klinkt, is veeleer of God zich bekommert om de mens: God bestaat, maar bestaat de mens ook voor God?...

In het Nieuwe Testament gaat het er niet anders aan toe. De termen 'geloven' en 'geloof' komen er respectievelijk driehonderd en tweehonderdvijftig keer in voor. In de evangeliën en de brieven gaat het dan voornamelijk over geloven in Jezus Christus. Het nieuwtestamentisch geloof is zowel een 'geloven in' als een 'geloven dat'. 'Geloven in' is een interpersoonlijke daad, waardoor de leerling zich aan Jezus geeft, voor hem klaarstaat en zijn vertrouwen in hem stelt. 'Geloven in' veronderstelt ook een 'geloven dat' – geloven heeft ook een waarheidsdimensie. Om in Jezus te kunnen geloven, met je ook kunnen geloven dat hij diegene is die hij beweert te zijn." (p. 7-13).

Inhoud:

Dit boek bevat bijdragen van Hans Debel, Joel De Ceulaer, Luc De Saeger, Valérie Kabergs, Pauls Kevers, Bianca Lataire, Filip Noël, Martijn Steegen en Geert Van Oyen.

2. *Met een naam en een gezicht. Dynamiek van het bijbels Godsgeloof*, CCV in het Bisdom Gent, Halewijn, Antwerpen, 216, 256 pag.

De presentatie van dit werk op pag. 4:

“Elk hoofdstuk in dit boek vormt een les uit de School voor Geloofsverdieping te Gent. Deze inwijding in het Bijbels geloof gaat terug op Mgr. Jozef de Kesel, die in 1981 het Instituut voor Pastorale Helpers stichtte: tweewekelijkse samenkomsten van cursisten met telkens een uiteenzetting en een verwerking in groepen.

Gaandeweg meldden zich meer kandidaten zonder een pastorale taak, maar met de vraag om het christelijke geloof beter te leren kennen. Voor hen werd het hele project meer inleidend en verkennend, als een echte School voor Geloofsverdieping.

Al die jaren werden lesteksten en verwerkingen verder aangepast en vernieuwd. Ze zijn het werk van Mgr. Jozef De Kesel, Jaak Pauwels, Peter Malfliet, Marc Peersman, Piet Raes, Peter Vande Vyvere, Dieter van Belle, Lieve De Sutter, Lode Aerts en Antoon Arens, die de eindredactie van het geheel verzorgde. Mgr. Luc Van Looy schreef een ten geleide.”

3. Bénédicte LEMMELIJN, *Mijn geloof als bijbelwetenschapper. Een broos en eerlijk antwoord*, Halewijn, Antwerpen, 91 pag.

Auteur:

Bénédicte Lemmelijn (1969) is professor Oude Testament en vicedecaan Internationalisering aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven. Ze is gehuwd met Hans Ausloos (eveneens bijbelwetenschapper) en moeder van drie tieners.

Op de achterflap:

“Hoe en wat gelooft u nog, als Bijbelwetenschapper”, een vaak gestelde vraag... Dit boek is opgevat als een antwoord daarop. Het biedt een persoonlijk getuigenis van het feit dat een rationeel-kritische Bijbelwetenschapper wel degelijk ook een gelovig mens kan zijn. Dat het hierin gaat om een proces van zoeken en voortdurend evolueren, dat overigens in de blootstelling aan een lezerspubliek uiterst broos en kwetsbaar kan worden, is een evidentie. Echter, het bewustzijn van dit gegeven mag en zal de authenticiteit ervan, precies in al haar zoeken en tasten, niet inperken. De ondertitel luidt niet voor niets ‘een brood en eerlijk antwoord’.

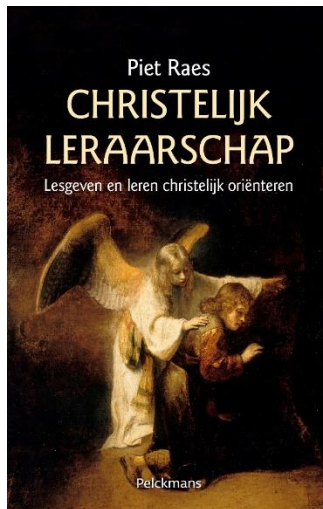

Uit haar Woord vooraf, laatste alinea:

"Eén ding is zeker: ook ik weet niet wie God precies is. Dit boekje biedt geen 'weten'. Het is een getuigenis van een kwetsbaar zoeken om dat, in broze authenticiteit, te delen. Het biedt derhalve geen zekerheden van een professor. De professor die hier schrijft is dezelfde persoon als de vrouw, de echtgenote, de mama, de dochter, de schrijver, de dichter, de sprookjesverzinner, de tekenaar, de amateurfotograaf, de gitaarspeler, de zanger, de kameropruimer, de onkruidtrekker en de huismanager: kortom, de mens die in liefde gekneet werd daar waar mens-zijn werkelijk wordt of misschien ook daar waar God werkelijk wordt." (p. 8)

CHRISTELIJK LERAARSHIP

1. Piet RAES, *Christelijk leraarschap. Lesgeven en leren christelijk oriënteren*, Pelckmans, Kalmthout, 2015, 176 pag., 15 €.

Auteur:

Piet Raes (1973) studeerde wijsbegeerte en sociale en culturele antropologie aan de KU Leuven. Eerder verschenen van zijn hand *Katholiek of Kwaliteit* (2006). *Geloven in katholiek onderwijs* (2009) en *De weg is naar u toe gekomen* (2011).

Op de achterflap:

"Christelijk leraarschap is een pleidooi om de christelijke inspiratie van een katholieke school te begrijpen als een handreiking voor het leraarschap. De christelijke inspiratie is een bron van hoop die aan het lesgeven elan en urgentie geeft."

[Terug naar overzicht](#)